

“Ne privatus rusų reikalas...”
Socializmas: teorija ir praktika

“Veimaro respublikos politikų nelaimė, kad jie niekada neskaitė Markso. Dėl to jie įsivaizdavo, kad Spalio revoliucija 1917 metais buvo privatus rusų reikalas, o ji pakeitė visą žmonijos istorijos eigą!” – pareiškė Hitleris, tapęs kancleriu

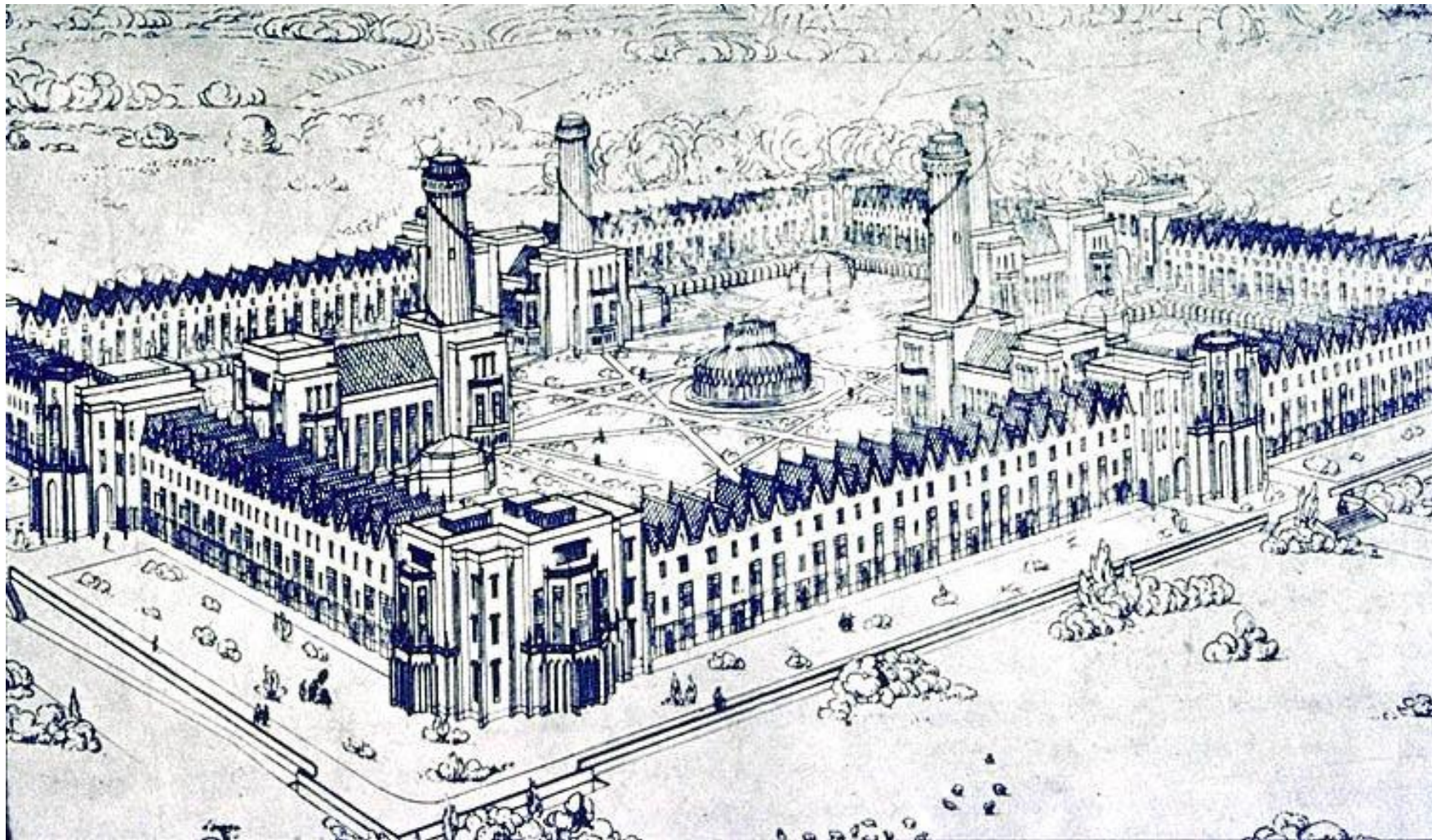
Privačios nuosavybės panaikinimo idėja gyvavo per visą žmonijos istoriją. Kai kurių tyrinėtojų nuomone, visiems mokymams apie visuotinę lygybę ir teisingumą bendra yra nepasitenkinimas esančia tvarka, raginimas tą tvarką griauti.

1825 m. Robertas Ovenas Indianos valstijoje nupirko 30 tūkstančių akrų (akras yra 0,4 ha) žemės, organizavo komunistinę gamybos bendriją, pavadinęs ją “Naująja harmonija”. Kainavusi beveik visus Oveno turėtus pinigus, “Naujoji harmonija” žlugo. 1829 m. Ovenas grįžo į Angliją.

Robertas Ovenas
(1771-1858)

“Naujoji harmonija”

Prancūzų filosofas Pjeras Leru kartu su rašytojais Žorž Sand ir Luji Viardo 1841 m. įsteigė socialistinį laikraštį, kur pirmą kartą panaudotas terminas “**socializmas**”.

Pjeras Leru
(1797-1871)

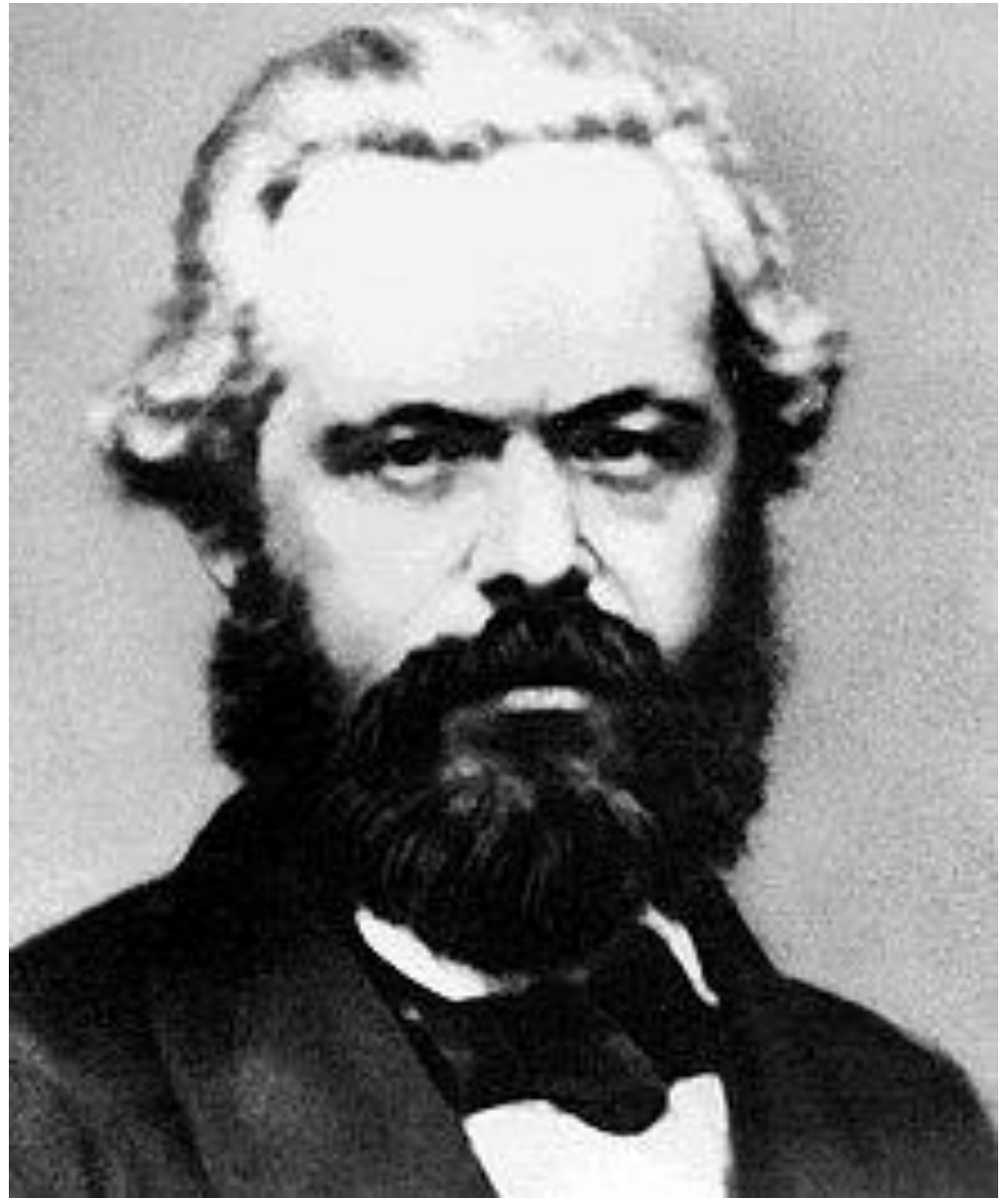
Žorž Sand
(1804-1876)

Luji Viardo
(1800-1883)

Karlas Marksas
(1818-1883)

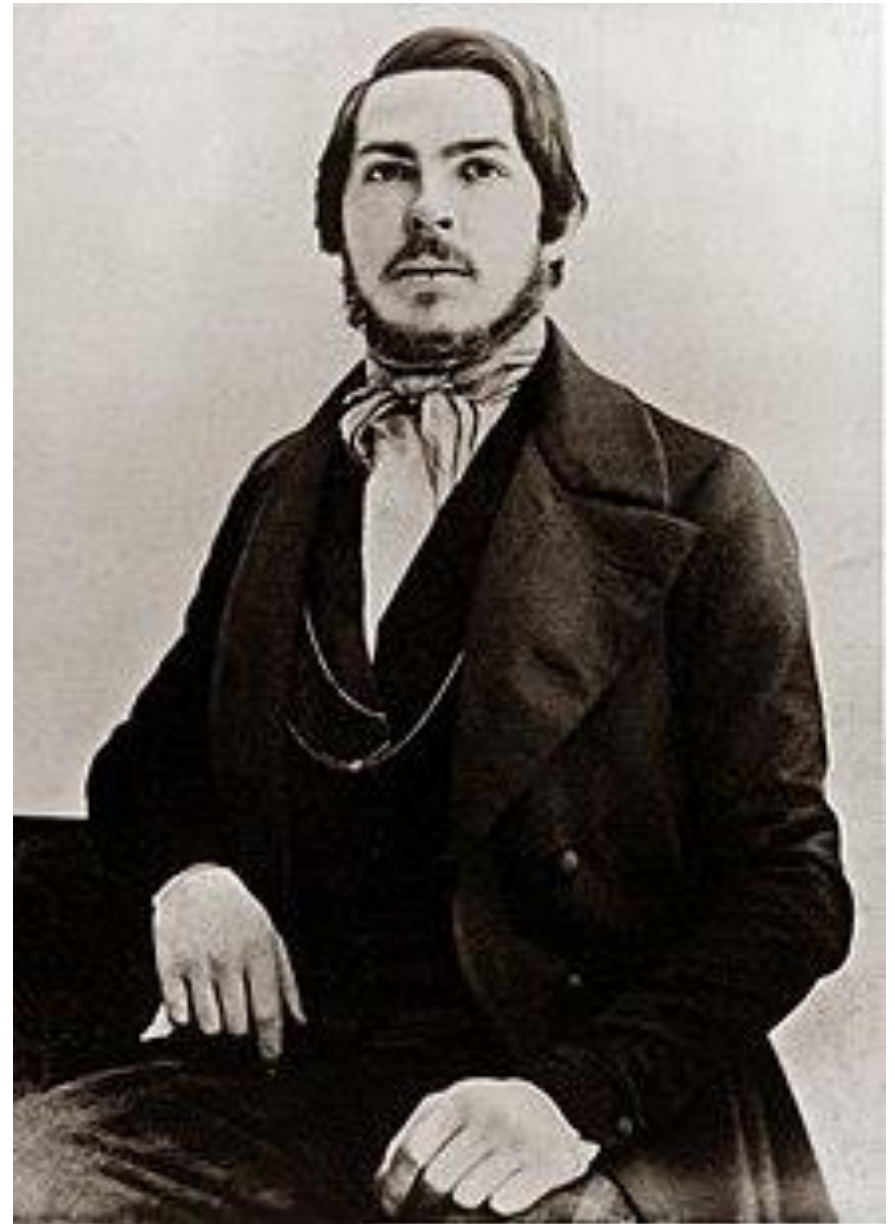

Karlas Marksas pabrėžė, kad demokratinės teisės ir laisvės darbininkų klasei bus prieinamos tik jeigu gamybos priemonės priklausys darbininkams. Dėl to Marksas siūlė likviduoti privačią nuosavybę. Tam jis matė vienintelį kelią – **ginkluotą kovą**

K.Markso kapas Londone

Frydrichas Engelsas (1820-1895)

M a n i f e s t

der

Kommunistischen Partei.

Veröffentlicht im Februar 1848.

Proletarier aller Länder vereinigt Euch!

London.

Gedruckt in der Office der „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter“
von J. C. Burghard.

46, LIVERPOOL STREET, BISHOPSGATE.

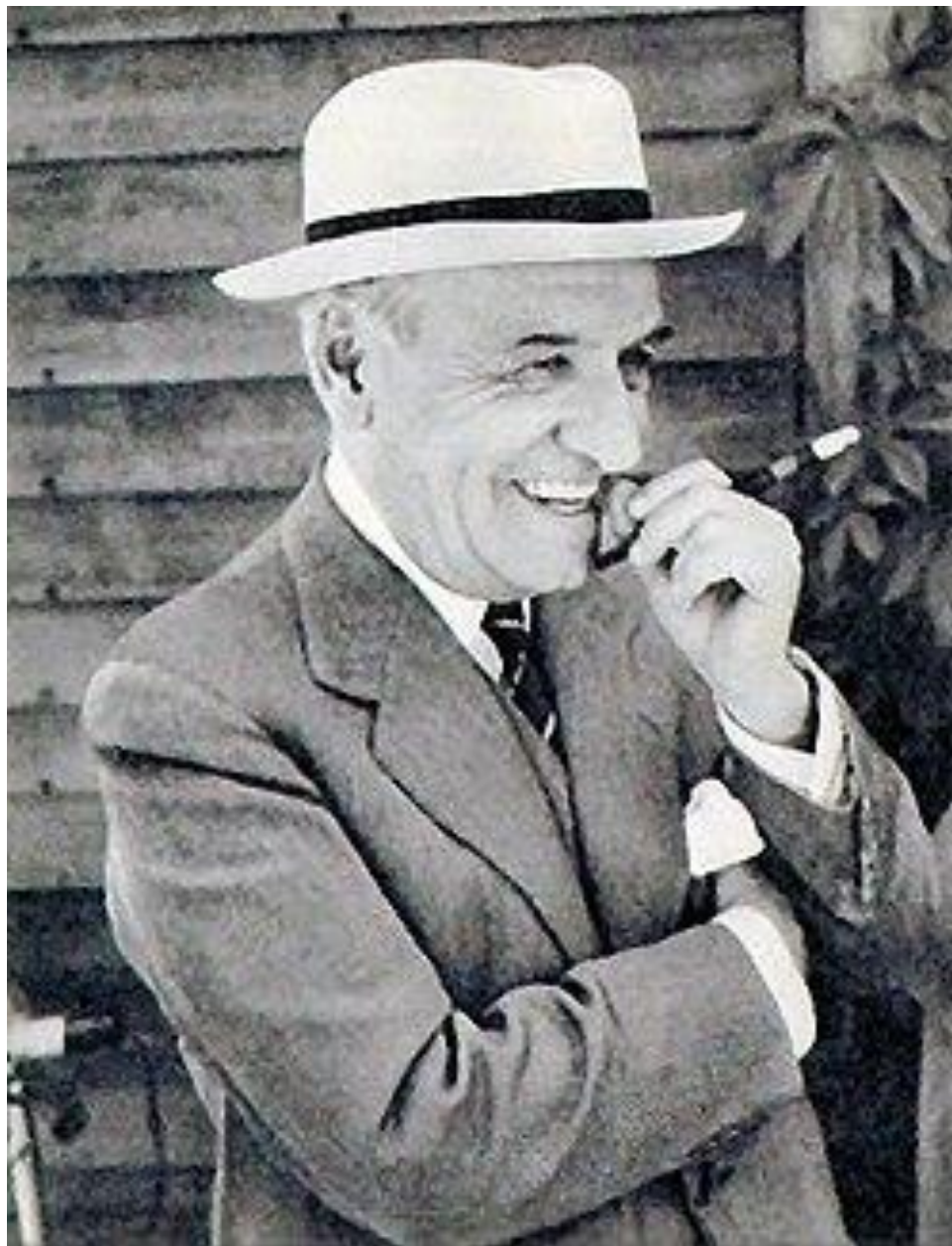
Marselis Dea
(1894-1955),
prancūzu
politikas,
socialistas,
antikomunistas,
antifašistas

Marselis Dea: revoliucija grąžina visuomenę į barbarystę. Darbe “Socializmo perspektyvos” jis piešė niūrų nugalėjusios revoliucijos pasekmių vaizdą: “Po siaubingo skurdo ir nesuskaičiuojamų žmogžudysčių Europa grįš į kokią nors barbarystės formą, kai kuriose vietose gaujų vadai įves tam tikrus feodalinis santykius, kitose – užgimstančius socialistinius santykius. Europos pabaiga. Geriausiu atveju nuo anarchijos kontinentą išgelbės amerikiečių kolonizacija”.

“Būtina atsisakyti svajonių apie rojų žemėje ir iš visų jėgų stiprinti valstybinę valdžią. Jeigu socialistai nesukurs autoritetingos ir efektyvios vyriausybės, tai padarys fašistai”, – įspėjo Dea. Socialistams jis siūlė naudoti tuos pačius šūkius, kaip ir fašistai, naudoti tą pačią taktiką, įskaitant antikomunizmą tikrai demokratišku apvalkalu.

José Ortega i
Gassetas
(1883-1955),
ispanų
filosofas ir
sociologas

Ortega i Gasettas: per daugelį amžių Europos gyventojų skaičius niekada neviršijo 180 milijonų, o nuo 1800 m. iki 1914 m. pasiekė 460 milijonų. Tris kartas iš eilės žmonių masė augo kaip ant mielių. Svaiginantis gyventojų skaičiaus augimas rodo, kad į istorijos paviršių išsiverčia vis naujos minios, kurios nespėja perimti tradicinės kultūros. Mokyklos aprūpino

mases priemonėmis, kurios padėtų pilnatviškiau gyventi, bet neįdiegė nei istorinės nuojautos, nei istorinės atsakomybės jausmo. Naujos kartos, norinčios valdyti pasaulį, žvelgia į jį kaip į pirmą pradžios rojų, kuriame nėra nei senų pėdsakų, nei senų problemų. XIX amžius

atnaujino pasaulį, tuo pačiu sukūrė naują
žmogaus tipą, turintį nepasotinamus
poreikius ir galingas priemones
(materialines, technines, medicinines)
tiems poreikiams tenkinti. Pasibaigus

Pirmajam pasauliniam karui ne tik avangardinio meno veikėjai, bet ir milijonai “paprastų žmonių” pajuto, kad jie yra naujo pasaulio gimimo liudininkai. Naujam pasauliui buvo reikalingos naujos valdančios jėgos, nauja ideologija

Žoržas Sorelis
(1847-1922),
prancūzų filosofas,
bolševizmo
šalininkas,
simpatizavęs Benito
Musolinio režimui

1912 m. **Žoržas Sorelis** susitiko su Benito Musolinu, kuris tuo metu buvo kairysis socialistas ir internacionalistas. “Mūsų Musolinis — ne eilinis socialistas. Patikėkite manimi, jūs jį pamatysite, gal būt, šventojo bataliono priešakyje, špaga gerbiantį italų vėliavą”, – pasakė Sorelis po susitikimo. Sorelio “**Mintys apie prievartą**” buvo parankinė Musolinio knyga.

Musolinis pripažino, kad Sorelio revoliucinės taktikos teorija padėjo kurti **fašistų** būrius – ugdė drausmę, stiprino energiją. Ir vėliau fašistai pabrėždavo, kad Sorelio mokymas padėjo atgaivinti tautos heroizmą kaip prieštarą buržuaziniam nuosmukiui.

Rodžeris
Griffinas (gim.
1948 m.), britų
politologas ir
filosofas,
knygos
**“Modernizmas
ir fašizmas”**
autorius

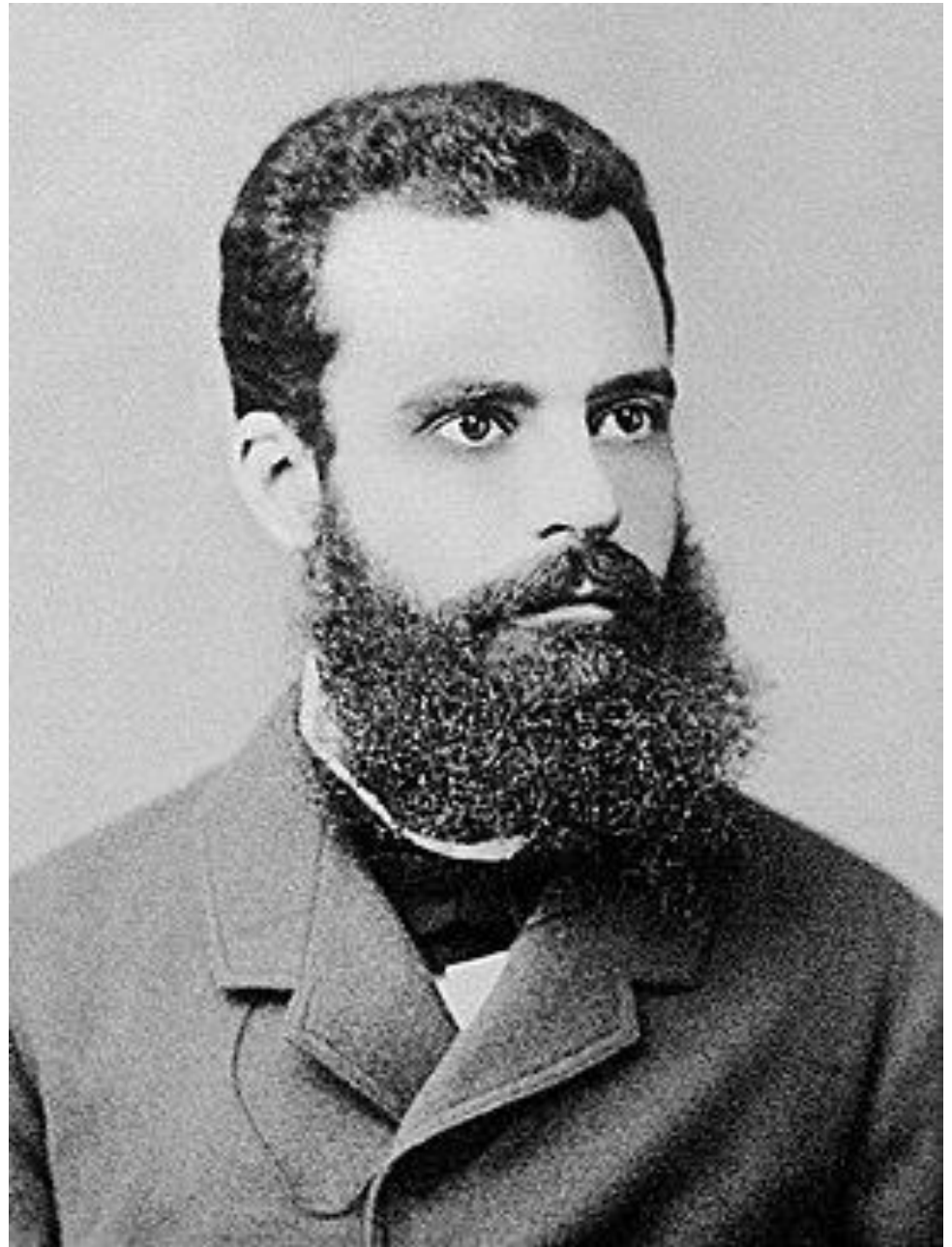

Knygoje “Modernizmas ir fašizmas”
Griffinas pabrėžė, kad tarpukario fašizmas
buvo priemonė pačioms masėms “kurti
istoriją”, atverti naują epochą žmonijos
istorijoje. “Niekada nesuprasime jų

ambicijų, nesėkmių ir nusikaltimų prieš žmoniją, jeigu nesuvoksime jų jėgų mobilizacijos: fašistiniai režimai įtikinėjo visuomenę, kad, išsilaisvinę iš “normalaus” laiko pančių ir visuotinai priimtos moralės, piliečiai įgauna **revoliucinį** patyrimą ir gali pakeisti istorijos tėkmę”, – rašė Griffinas.

“Fašizmas ėmėsi uždavinio ne tik pakeisti valstybės sistemą, bet ir stimuliuoti atsiradimą naujos žmonių veislės, kuri išgelbės Vakarų nuo besiartinančios žūties”.

Vilfredo Pareto
(1848-1923), italų
inžinierius,
ekonomistas ir
sociologas,
Musolinio
mokytojas

Vilfredo Pareto skeptiškai vertino demokratinius režimus, vadindamas juos plutodemokratiškais (plutas – gudrus apgavikas) arba demokratiška plutokratija. Pareto nuomone, politiniame gyvenime veikia universalus dėsnis, pagal kurį mažuma (elitas) visada apgaudinėja

mases. Privilegijuotos mažumos kovoja, ateina į valdžią, naudojasi valdžia, žlunga, žlugusias pakeičia kitos mažumos. Mažuma tol laikosi valdžioje, kol sugeba manipuliuoti masių emocijomis. Tačiau mažuma visada turi būti pasirengusi panaudoti jėgą.

Anželika
Balabanova
(1878-1965),
socialistė,
dariusi didelę
įtaką jaunam
Musoliniui

Benito Mussolini
(1883-1945)

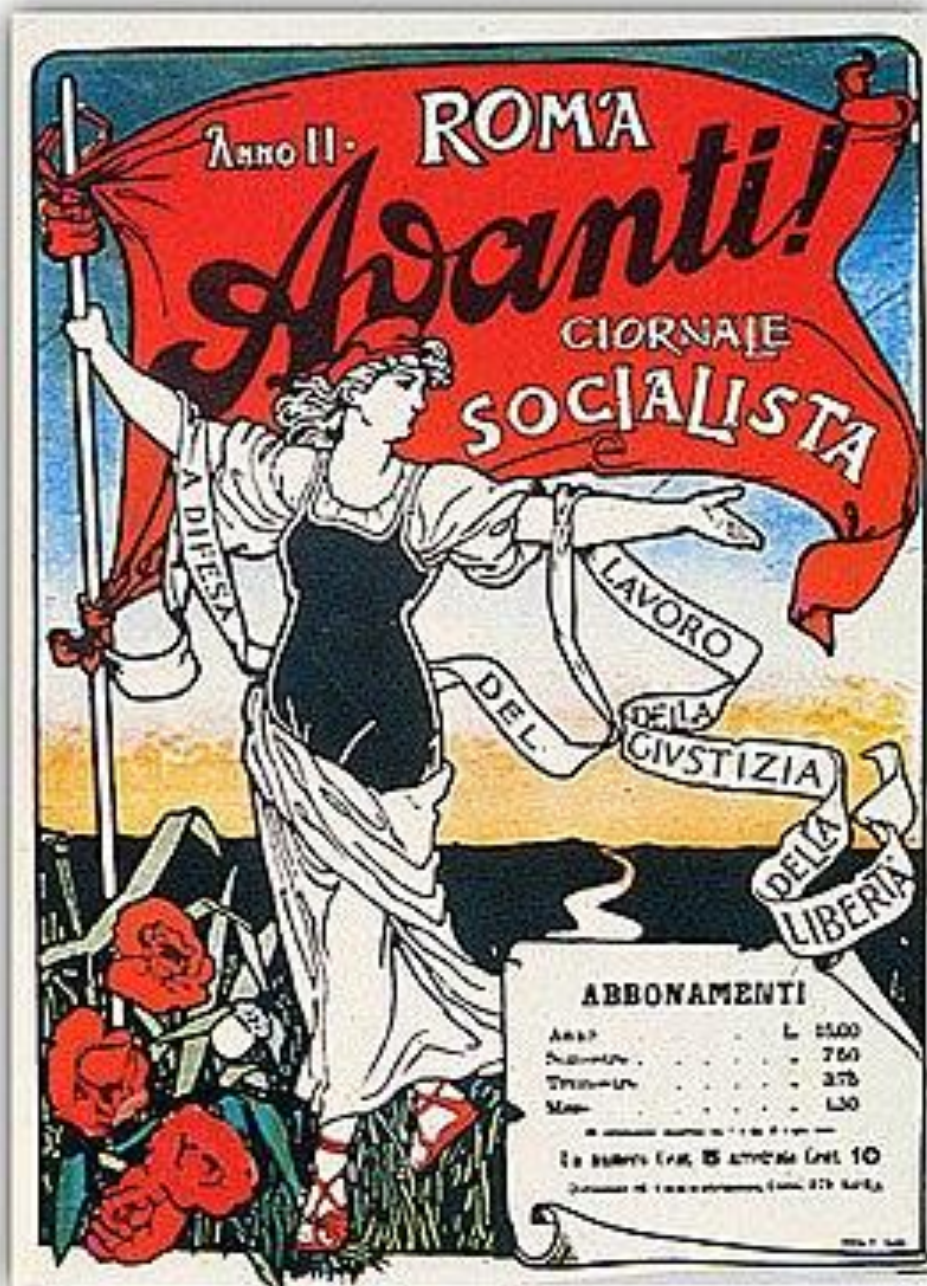

Būdamas ketverių metų Musolinis išmoko skaityti, o penkerių – grojo smuiku. Nors šeima nebuvo turtinga, galėjo leisti sūnų mokytis – vaikas buvo atiduotas į bažnytinę mokyklą, kur gyvenimas buvo griežtai reglamentuotas.

Pirmaisiais mokymosi metais Musolinis smogė peiliu vyresnio amžiaus mokiniui. Motinos ašaros ir vyskupo įsikišimas privertė direktorių atšaukti sprendimą pašalinti Musolinį iš mokyklos. Po kurio laiko dėl nevaldo mokinio būdo teko jį perkelti į kitą mokyklą.

Nuo 1900 m. Musolinis energingai domėjosi politika, įstojo į socialistų partiją, rašė straipsnius į **socialistinius** laikraščius. Baigęs gimnaziją, 1901 m. jis gavo jaunesniųjų klasių mokytojo diplomą, įsidarbino kaimo mokykloje, ėmėsi vadovauti vietiniams **socialistams**.

1896 m. pradėtas leisti Italijos jungtinės socialistų partijos laikraštis “**Avanti!**” (“**Pirmyn!**”) 1912-1914 m. vyr. redaktoriumi buvo Musolinis.

ANNO II.

ROMA

Avanti!

GIORNALE

SOCIALISTA

A DIFESA

LAVORO

DEL

DELLA
GIUSTIZIA

DELLA
LIBERTÀ

ABBONAMENTI

ANNO	L. 1500
Semestrale	750
Trimestrale	375
Mese	130

in arretrato, diritto di 10 lire per ogni anno

La Bottega del Libro, 15 via della Pace, 10

Quotidiano di Roma, 15 via della Pace, 10

1912. 7. 14

Susipykęs su kolegomis, Musolinis 1914 m. lapkričio 15 d. ėmėsi leisti laikraštį **“Popolo d'Italia”** (“Italijos liaudis”). Šį laikraštį rėmė įvairios kariaujančios šalys, o taip pat turtingi Italijos pramonininkai (pavyzdžiui, “Fiatas”), norėję, kad Italija stotų į karą.

Musolinio laikraštis griežtai kritikavo socialistų partiją, tuo pačiu pabrėždamas, kad **palaiko** socializmą. Musolinis propagavo karą, kuris parengs dirvą **socialistinei** revoliucijai. Socialistų partija tokio socializmo nenorėjo ir Musolinį iš savo gretų pašalino. Musolinis pareiškė, kad jo pašalinimas iš partijos yra nematytos savivalės aktas.

Musolinis
Pirmajame
pasauliniame
kare

Musolinis buvo įsitikinęs, kad, norint suvokti politines realijas, reikia išeiti **marksizmo** mokyklą. Po Pirmojo pasaulinio karo Musolinis padarė išvadą, kad marksizmas kaip mokymas patyrė krachą.

1918 m. Musolinis pareiškė, kad italų nacijos atgimimui reikalingas griežtas ir energingas žmogus. 1919 m. jis įkūrė Italų kovos sąjungą, kurią 1921 m. perorganizavo į **Nacionalinę fašistų partiją.**

1924-1929 m. Musolinio valdžia sėkmingai vykdė **socialinę** programą: sausintos pelkės, pakeltas gyventojų užimtumo lygis, modernizuota visuomeninio transporto sistema, likviduota pietų Italijos mafija.

Slavus Musolinis vadino “žemesniais ir barbariškais”, pareiškė, jog galima paaugoti 500 000 barbarų slavų vardan 50 tūkstančių italų.

Kai Vokietijos žydas žurnalistas **Emilis Liudvigas** paklausė Musolinio apie rasines jo pažiūras, Musolinis pareiškė, kad rasė yra jausmas, o ne tikrovė ir kad niekas niekada neprivers jo patikėti, kad šiuo metu egzistuoja grynos rasės. Esą pikantiška, kad nė vienas iš tų, kurie skelbė teutonų didybę, nebuvo vokietis: prancūzas Gobino, anglas Čemberlenas, žydas Volmanas.

Musolinis siekė įtvirtinti **valstybės** kontrolę verslui. 1935 m. jis tvirtino, kad tris ketvirtadalius italų firmų kontroliuoja valstybė. 1938 m. jis stabilizavo darbo užmokestį ir reguliavo kainas, nustatė aukštus muitus prekėms iš užsienio.

1945 m. balandžio mėnesį duotame interviu Musolinis gailėjosi, kad nesugebėjo izoliuoti kapitalistų ir suteikti dalį valdžios **liaudžiai**. Karą prieš Tarybų Sąjungą Musolinis pavadino klaida, nes Tarybų Sąjungos pagalba būtų pravertusi Italijai kovoje prieš Angliją ir Jungtines Valstijas.

Musolinio sušaudymo vieta

Šeimos kapavietė

Čia gimė Mussolinis (dabar muziejus)

Musoliniu žavėjosi Hitleris, Čerčilis, Ruzveltas. Čerčilis Musolinį pavadino naujuoju XX a. Cezariu ir geriausiu įstatymų kūrėju iš visų dabar gyvenančių. Popiežius Pijus XI laikė Musolinį Dievo apvaizdos žmogumi; Pijus XII pasakė apie Musolinį: “Tai didžiausias ir vienas dorybingiausių iš visų mano pažįstamų žmonių” . Gebelsas kritikavo Musolinį už nepakankamą **revoliucingumą**: “Jis taip prisirišęs prie savo italų, kad tai trukdo jam būti pasaulinio masto maištininku”.

Džeimsas Biorheimas
(1905-1987),
amerikiečių filosofas,
sociologas,
ekonomistas

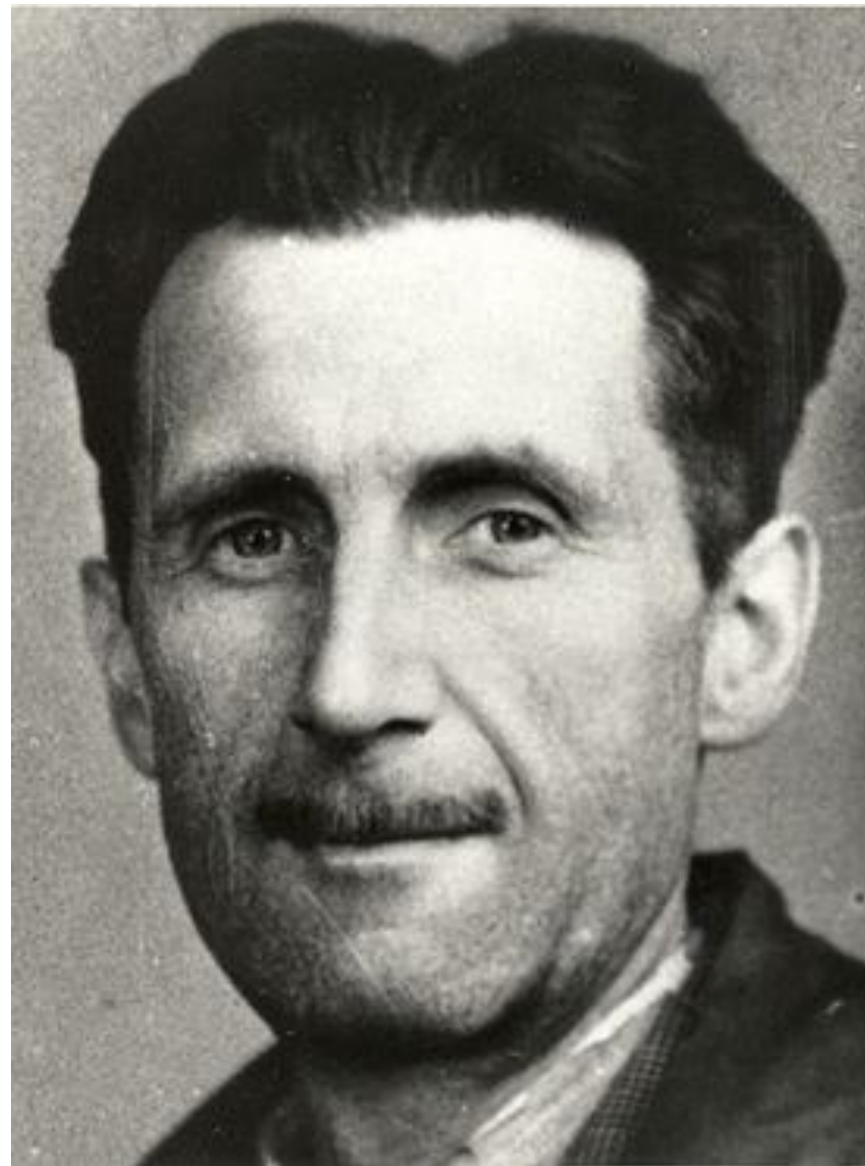

Džeimso Biorheimo knyga „**Menedžerių revoliucija**“ (1940 m.) padarė daug triukšmo JAV ir Anglijoje. Knygoje pasakyta, kad kapitalizmas dings, bet jį pakeis **ne** socializmas. Atsirastų naujas planinės centralizuotos visuomenės tipas, kuri nebus nei kapitalistinė, nei demokratinė. Valdys naują visuomenę tie, kurie valdys gamybines jėgas: kompanijų administratoriai, technikai, biurokratai ir kariškiai.

Šie žmonės pašalins kapitalistų klasę,
sutriuškins darbininkų klasę ir organizuos
visuomenę taip, kad visa valdžia ir
ekonominės privilegijos bus jų rankose.
Privačios nuosavybės teisės bus
panaikintos, bet nebus ir visuomeninės

nuosavybės. Naujasis pasaulis **nebus** mažų nepriklausomų valstybių rinkinys. Aplink svarbiausius industrinius centrus susikurs supervalstybės. Jos kausis dėl dar neužgrobtų žemių. Viršuje bus **aristokratai**, o apačioje – **pusiau vergai**.

Džordžas Orvelas
(tikroji pavardė Blair)
(1903-1950), birtų
rašytojas ir
publicistas, žinomas
kaip “1984” ir “Gyvulių
ūkis” , termino
“šaltasis karas”
autorius: **“Šiame
laike aš svetimas”**

Orvelas visada užsipuldavo tuos autorius, kurie **socializmą** tapatino su Tarybų Sąjunga. Jis nuolat tvirtino, kad šalys, siekiančios kurti tikrąjį socializmą, turi bijoti Tarybų Sąjungos. Tačiau Orvelas nenumatė būsimos Stalino ir Čerčilio sąjungos: “Niekada nemaniau, kad sulauksiu dienos, kai reikės sakyti “**Šlovė draugui Stalinui!**”.

Šis karas pademonstravo, kad privatus kapitalizmas – tai yra ekonominė sistema, kai žemė, fabrikai, šachtos ir transportas yra privačiose rankose ir dirba tik pelnui, neveikli. Ji nesusitvarko. Tai jau seniai tapo aišku milijonams žmonių, bet niekas nesikeitė, nes iš apačios nebuvo impulsų, o viršūnės įprato būti beviltiškai bukos.

Argumentai ir propaganda nieko nedavė. Nuosavybės šeimininkai sėdėjo rankas sudėję ir tvirtino, kad viskas į gera. Bet tai, kad Hitleris užgrobė Europą, fiziškai paneigė kapitalizmą. Karas yra objektyvus jėgos patikrinimas. Rezultatą sufabrikuoti niekaip negalima. Norvegijos ir

ir Prancūzijos mūšių laukuose buvo įrodyta, kad **planinė** ekonomika stipresnė. Negalima tvirtinti, kad socializmas visais atžvilgiais geriau už kapitalizmą, bet aišku, kad skirtingai nuo kapitalizmo, jis gali spręsti gamybos ir vartojimo problemas.

Normaliu laiku **kapitalistinė** ekonomika negali suvartoti visko, ką pagamina (kviečiai, deginami krosnyse, žuvis, išmetama į jūrą), ir visada yra bedarbystė. Bet karo metu tai sistemai sunku pagaminti viską: daiktas negaminamas, jeigu nesitikima gauti pelno. **Socialistinėje**

ekonomikoje tų problemų nėra. Valstybė apskaičiuoja, kokių gaminių reikia. Bet tapo aišku, kad vien gamybos priemonių suvisuomeninimas nėra pakankamas. Reikalinga bent apytikrė pajamų lygybė, politinė demokratija, visų paveldimų privilegijų panaikinimas – ypač švietime. Reikalinga valstybės kontrolė

Kitaip yra rizika, kad valstybė taps **politine partija**, o tada gali grįžti ir privilegijos, ir oligarchija, tik remsis ji ne pinigais, o valdžia. Fašizmas iš socializmo pasiėmė tik tuos bruožus, kurie užtikrina karinį efektyvumą. Vokietija labai daug bendro turi su **socialistine** valstybe: kapitalistai

liko tie patys, o darbininkai – darbininkais. Fabriko savininkas ir toliau valdo fabriką, bet jo padėtis nužeminta iki valdytojo. Faktiškai visi yra valstybės tarnautojai, nors atlyginimas gali smarkiai skirtis. Tos sistemos efektyvumas akivaizdus. Per septynerius metus ji sukūrė **karo mašiną**, galingesnės už kurią pasaulis nematė.

Britų **kapitalizmas** ta prasme neveiklus, nes tai konkurencijos sistema, kur svarbiausias tikslas yra privatus pelnas. Šioje sistemoje visos jėgos traukia į skirtingas puses, ir **individo** interesai dažnai, jeigu ne visada, yra priešingi valstybės interesams.

HERE LIES

ERIC ARTHUR BLAIR

BORN JUNE 25TH 1903

DIED JANUARY 21ST 1950

Publikos akivaizdoje Adolfas Hitleris visada buvo antimarksistas, nes antibolševizmas buvo žymi jo ideologijos dalis, ir Hitleris nenorėjo demonstruoti savo šaknų.

Tapęs Vokietijos kancleriu, Adolfas Hitleris kalbėjo savo patikėtiniui Otto Vagneriui: “Socializmas yra senas žmogaus dvasios išradimas. Kai skaičiau **Naujajį Testamentą**, Jėzaus žodžiai man dažnai primindavo socializmą. Nelaimė, kad krikščionys daugelį amžių neveikė pagal Mokytojo priesakus.

Mes pirmieji Jėzaus mokymą iškeliamo į dienos šviesą. Žydai nebuvo socialistai, o Jėzus, kurį jie nukryžiavo, tiktas atperkančiojo socializmo kūrėjas. Mūsų laiko uždavinys – išlaisvinti darbą ir kapitalizmo valdžią darbui pakeisti darbo valdžia kapitalui”.

Otto Vageneris
(1888-1971),
politinis Veimaro
respublikos veikėjas,
Vermachto generolas-
majoras, Hitlerio
patikėtinis

Hitleris pabrėžė, kad nacionalsocializmas yra pagrįstas **Markso** mokymu.

Jis tvirtino, kad Marksas ir Leninas teisingai matė tikslą, bet pasirinko neteisingą, ilgą ir beprasmišką kelią į tą tikslą. Sunaikinęs buržuaziją, Leninas pavertė Rusiją pilka žmonių mase.

1941 m. birželio 16 d. **Jozefas Gebelsas** dienoraštyje pažymėjo, kad, nugalėjus bolševizmą, nereikia atkurti carų valdžios, kad vietoje žydiškojo bolševizmo bus sukurtas **tikrasis** socializmas.

Artūras Kiostleris
(1905-1983), britų
rašytojas ir
žurnalistas, Vengrijoje
gimęs žydas, 1940 m.
paskelbęs
žinomiausią savo
kūrinį “**Akinanti
tamsa**”

- Už ką jūs sušaudėte Bogrovą?
- Už neteisingą požiūrį į povandeninius laivus. Ginčas dėl povandeninių laivų dydžio prasidėjo senokai. Bogrovas tvirtino, kad reikia statyti tolimo veikimo laivus. Partija linko prie mažų laivų. Juk vietoj vieno didelio laivo galima pastatyti tris nedidelius. Diskusija buvo techninė.

Ekspertai žongliravo moksliniais duomenimis, teikė įrodymus „už“ ir „prieš“, bet ginčo esmė buvo kitur. Didelių laivų statymas reiškė tolesnę **Pasaulinės Revoliucijos plėtrą**. O maži laivai – pakrančių apsauga – reiškė, kad Pasaulinė Revoliucija atidedama, ir šalis pereina prie gynybos. Už tai pasisakė **Pirmasis ir Partija**. Bogrovą palaikė

senoji gvardija ir Jūrų liaudies
komisariatas. Pašalinti Bogrovą nebūtų
pakakę: jį reikėjo diskredituoti masių
akyse. Atviras procesas būtų parodęs
šaliai, kad Bogrovas yra sabotuotojas ir
liaudies priešas. Mes jau buvome pasiekę,

kad keli inžinieriai, Bogrovo šalininkai, pripažins viską, kas bus reikalinga. Bet Bogrovas atsisakė bendradarbiauti. Atsilikęs dvidešimčia metų, iki paskutinės dienos jis kalbėjo apie stambius povandeninius laivus ir Pasaulinę Revoliuciją. Jis nepajėgė suprasti, kad

laikas dabar veikia ne Revoliucijos naudai. Judėjimas Europoje nusilpo, ir reikia laukti kitos bangos. Viešo proceso metu jo pareiškimai būtų sukėlę painiavą masių sąmonėje.”

Sunku suvokti, kad 1940 m. rašiusiam knygą buvo aiški **Maskvos procesų** esmė, o šiuolaikiniai autoriai iki šiol laužo galvas, nesuprasdami (o gal nenorėdami suprasti), kad Stalinas turėjo sunaikinti pasaulinės revoliucijos šauklius – **Lenino gvardiją**, nes tarptautinė padėtis vertė atsisakyti minčių apie revoliuciją ir ieškoti sąjungininkų.

Amerikiečių politologas **Džona Goldbergas** tvirtina, kad iki šiol nei istorikai, nei politologai nesukūrė fašizmo apibrėžimo. Nesusitarus dėl reiškinių apibrėžimo, neįmanoma jį išnagrinėti ir suprasti.

Goldbergas mano, kad fašizmo esmę sudaro ne koncentracijos stovyklos, masinės žudynės. Fašizmo pagrindas yra įsitikinimas, kad net patys menkiausi socialinio mechanizmo varžteliai privalo vieningai siekti bendrų tikslų **valstybei kontroliuojant**. “Viskas valstybėje, nieko už valstybės ribų” – Musolinio suformuluotas apibrėžimas.

Musolinis sugalvojo žodį „**totalinis**“
apibrėžti ne tironišką, bet humanišką
visuomenę, kurioje kiekvienas įneša savo
indėlį ir gauna atitinkamą **valstybės**
rūpinimosi normą.

Vadinkite kaip norite – progresyvizmu, fašizmu, komunizmu ar totalitarizmu – pirmoji tokia iniciatyva realizuota buvo ne Rusijoje, Italijoje ar Vokietijoje, o JAV, o pirmuoju fašistiniu XX a. diktatoriumi tapo Vudro Vilsonas, – tvirtina Goldbergas

Progresyvizmas (lot. *progressio*) — socialinės pažangos reformų keliu palaikymas ir propaganda. Ši filosofija grindžiama pažangos idėja: mokslo, technikos, ekonominės plėtros, socialinės organizacijos laimėjimai yra gyvybiškai svarbūs žmonių gyvenimo sąlygų gerinimui. Europoje progresyvizmas didelį vaidmenį vaidino Apšvietos epochoje, laikantis įsitikinimo, jog Europa demonstruoja pažangos galimybę empirinių žinių pagrindu. (*Empirizmas – kryptis pažinimo teorijoje, kai pojūčiai laikomi žinojimo šaltiniu.*) Progresyvizmo šalininkai JAV buvo Teodoras Ruzveltas, Vudro Vilsonas, Delanas Franklinas Ruzveltas, Lindonas Džonsonas

Anot Goldbergo, fašizmo gimimą Vakarų civilizacijoje nulėmė taip vadinamasis fašizmo momentas. Jį parengė inteligentai po progresyvistų, komunistų, socialistų vėliavomis. Jie tvirtino, kad liberaliosios demokratijos epocha baigiasi, kad atėjo laikas atsisakyti tokių atgyvenų, kaip prigimtinė teisė, tradicinė religija, konstitucinės laisvės, kapitalizmas.

Jie ėmėsi pertvarkyti pasaulį pagal savo suvokimą. Socialistinis intelektualas Musolinis buvo karys tame kryžiaus žygyje, o jo fašizmas buvo vertinamas kaip mokymas, sukurtas iš tos pačios medžiagos, iš kurios **Leninas** ir **Trockis** kūrė savo judėjimą, fašizmas buvo gigantiškas šuolis į eksperimentų epochą.

Vudro Vilsono prezidentavimo metais (1913-1921) areštuota ir uždaryta į kalėjimą disidentų daugiau, negu Italijoje trečiajame dešimtmetyje, o apribojant pilietines teises Vilsonas padarė daugiau, negu Musolinis per pirmuosius 12 valdymo metų. Vilsonas sukūrė geresnę ir efektingiau veikusią Propagandos ministeriją, negu Musolinis.

Musolinis kaltinamas dėl pusiau legalių organizacijų bauginti opoziciją ir persekioti spaudą, o Vilsonas amerikiečiams terorizuoti pasiuntė šimtus tūkstančių oficialius įgaliojimus turinčių galvažudžių, o kampanijos prieš spaudą Musolinis jam galėjo pavydėti.

Italijoje ideologinio judėjimo aktyvistai vadinami fašistais, Vokietijoje nacionalsocialistais, o JAV – progresyvistais. Progresyvistai tikėjo eugenika, tikėjo, kad planuojant gimstamumą galima sukurti grynąją rasę, naują žmonių visuomenę.

Progresyvistai rūpinosi maitinimo gerinimu, visuotinės gerovės valstybės kūrimu, darbo sąlygų gerinimu. Tą patį darė ir fašistai, ir naciai. Šiandien amerikiečiai linkę pamiršti šį košmarą (Vilsono laikus) kaip blogą sapną.

Norint suvokti „**fašizmo dvasią**“, reikia išnagrinėti, kaip progresyvistai žiūrėjo į du didžius epochos eksperimentus – italų fašizmą ir rusų bolševizmą. Ypatingai optimistiškai į abu eksperimentus žiūrėjo publikacijų žurnale *New Republic* autoriai.

Kai kurie autoriai labiau žavėjosi itališkuoju eksperimentu: „Šis reiškinys nepanašus į sustingusią rusų carizmo diktatūrą; greičiau ji primena amerikietišką pusiausvyros sistemą ir gali duoti pradžią naujai demokratijos kryptčiai. Čia vyksta

nuostabus eksperimentas, bandoma sujungti individualizmą ir socializmą, politiką ir technologiją. Būtų klaidinga piktintis griežtais veiksmais, lydinčiais fašistinį procesą (kaip ir visus grandiozinius istorinius pokyčius)".

Toks entuziazmas atrodė blankiai palyginti su tuo, kaip progresyvistai sveikino eksperimentą Tarybų Sąjungoje. Vilsonas carizmo nuvertimą vertino kaip kliūtis JAV stojimui į karą pašalinimą, anksčiau jis nenorėjo sąjungininku kare turėti nekenčiamą despotinį carinį režimą.

Daugybė žurnalistų išvyko į Maskvą
siekdami įtikinti amerikiečių visuomenę,
kad Rusijoje vyksta pažangūs procesai.
Pirmoji kregždė buvo **Džonas Ridas** su
„Dešimt dienų, kurios sukrėtė pasaulį“.

Ridas iš pat pradžių simpatizavo bolševikams. Jis lengvai atmesdavo apgailestavimus dėl „raudonojo teroro“ ir masinio žudymo tų revoliucionierių, kurie nebuvo bolševikai.

Progresyvus amerikiečių visuomenės veikėjas **Edvardas Rossas** stojo į bolševikų pusę ir pareiškė, kad bolševikai nužudė palyginti nedaug opozicijos narių. Ridas ir Rossas nors pripažino, kad bolševikai žudė, o dauguma bolševikais besižavinčių intelektualų atsisakė pripažinti „raudonojo teroro“ buvimą.

Tai buvo politinio melo epochos pradžia. Vilsono atsisakymas pripažinti bolševikus JAV liberalų buvo įvertintas kaip „smūgis Rusijai į nugarą“. Vienas britų žurnalistas *New Republic* pareiškė, kad bolševikai

stoja už racionalizmą, už protingą
auklėjimo, socialinio aprūpinimo sistemą.
Dauguma JAV progresyvistų laikė, kad
bolševikai aptiko **išėjimą** iš senojo
pasaulio ir kad Amerika turi pasekti
bolševikų pavyzdžiu.

Džona Golgbergas
(gim.1969 m.),
amerikiečių
politologas ir
publicistas, knygos
“Liberalusis
fašizmas” autorius

Dauguma tyrinėtojų pažymi, kad **Švedijoje** anksčiau, negu kitose valstybėse, žemė buvo išdalyta valstiečiams. Dėl to valstybė pradėjo aptarnauti visos visuomenės interesus, o ne tik privilegijuotų sluoksnių. Kai kurie tyrinėtojai teigia, kad Švedija visada buvo **laisvų** gamintojų ir kariškių bendrija. Tokiu būdu valstybė buvo suprantama ne kaip laisvės priešas, o kaip kiekvieno gyventojo **partneris**.

Dabar **Švedijoje** išplėtota socialinės apsaugos sistema: nemokamas mokymas, sveikatos apsauga, valstybinės pensijų sistemos. Švedijoje žemas korupcijos lygis, galingos ir skaitlingos profesinės sąjungos, darbdavių, profesinių sąjungų ir vyriausybės partnerystė, didelės išmokos bedarbystės atveju, geros sąlygos verslui.

Tilo Sarracinas (gim. 1945 m.)

**THILO
SARRAZIN
DEUTSCH-
LAND
SCHAFFT
SICH AB**

Wie wir unser Land
aufs Spiel setzen

DVA

Vokietijos politinis veikėjas ir mokslininkas **Tilo Sarracinas** knygose “Kaip mes savo šalį statome ant kortos” ir “Vokietijos susinaikinimas” reiškia susirūpinimą dėl gerovės valstybių (Skandinavijos šalys, Vokietija) ateities.

Тило Саррацин

➤ Германия

САМОЛИКВИДАЦИЯ

Смертельный приговор Германии уже вынесен

1 200 000
копий

ПРОДАНО
В ГЕРМАНИИ

ЧИТАЙ!

Vokietijoje vienam gyventojui tenka per metus 700 valandų samdomojo darbo. Tai 30 procentų mažiau, negu 1960 m., bet tikrai 9 procentais mažiau, negu 1990 m. buvusioje Vokietijos Federacinėje Respublikoje. JAV, Šveicarijoje, Švedijoje ir kitose industrinėse valstybėse samdomojo darbo apimtis vienam

gyventojui žymiai aukštesnė. Žymiau daugiau, negu apimtis, pasikeitė samdomojo darbo struktūra. Vis mažiau žmonių užimti fizinėje prekių gamyboje. Auga darbo jėgos poreikis sveikatos apsaugos, slaugymo, įvairių paslaugų srityje.

Technikos pažanga džiugina, bet ir baugina. Dabartinis pokyčių tempas gali pakeisti darbo turinį vieno profesinio gyvenimo bėgyje. Šūkis mokytis visą gyvenimą labai geras, bet negalima padėti tam, kam sunkiai sekasi mokytis arba tam, kuris yra senas mokytis.

Mintis, kad galimybių lygybė gali likviduoti nelygybę, yra didelė klaida. Vokietijoje daug metų stebime, kad didėja žemutinė klasė, **neveikianti ir bedarbė**. Valstybė kai ką daro, kad mažiau kvalifikuoti ir mažiau sumanūs daugintųsi greičiau: jie atleidžiami nuo materialinės atsakomybės už vaikus. Taip žemutiniam sluoksniui

leidžiama daugiau gimdyti vaikų.
Didžiumai tų vaikų **nevykėlio** likimas
nulemtas gimstant: jie paveldi tėvų
intelektų galimybes, lieka nemokyti. Tai
dažniausiai pasakytina apie migrantus iš
Turkijos, Afrikos šalių, o taip pat iš
Artimųjų ir Viduriniųjų Rytų

Kinijoje 1978 m. buvo įsileistas užsienio investicijos nedidelėse ekonominėse zonose. Kiek vėliau ypatinga ekonominė zona apėmė **14** pakrančių miestų. Sukurtas palankus mokesčių režimas ir kitos lengvatos užsieniečiams investitoriams. Laikui einant lengvatų radosi vis daugiau.

1979 m. pradėta žemės ūkio reforma, pakeliant žemės ūkio produkcijos supirkimo kainas. **1981** m. dirbamosios žemės sklypais išdalytos **privatiems** nuomininkams. Leista žemės ūkio produkciją laisvai pardavinėti. **1984** m. leista subnuomos keliu didinti žemės valdas. Nenuomojantiems žemės sudarytos sąlygos samdytis

Kinija vis labiau įsitraukė į pasaulinę ekonominę sistemą. Įmonės tapo atsakingos už pelną ir nuostolius, sumažėjo valstybės vaidmuo gamybos valdyme ir resursų paskirstyme. Daugiau dėmesio skirta lengvajai pramonei ir aukštomis technologijoms.

Vidutinis darbo užmokestis 2019 m. buvo 6872 juanių arba 995,5 dolerių – 5 % daugiau, negu 2018 m. Centralizuotas planavimas derinamas su rinkos jėgų reguliavimu. **Valstybės taryba** griežtai reguliuoja tuos resursus, kurie turi svarbiausią reikšmę šalies ekonomikoje.

1986 m. **Vietnamo** valdžia pradėjo vykdyti ekonomines ir politines reformas, kad vėl galėtų bendradarbiauti su kitomis šalimis. Iki 2000 m. šalis užmezgė diplomatinius santykius su dauguma pasaulio valstybių.

2000 m. šalies ekonominis augimas buvo vienas didžiausių pasaulyje. Sėkmingai įvykdžiusi ekonomines reformas, 2007 m. šalis buvo pakviesta į PPO. Tačiau Vietnamas vis dar kenčia nuo pajamų nelygybės, sveikatos apsaugos nebuvimo ir lyčių nelygybės.

Ho Ši Minas (anksčiau – Saigonas)

Hanojus

Ho Ši Minas

